

मुसलं हस्तेन गृह्णाति . स इदं देवेभ्य इत्युलूखलमध्ये (१.१५.) मुसलं प्रवेश-
यति . ततः स्वयमेव कण्डने प्रवृत्तः कण्डनं कुर्वन्नेव हविष्कृदेहोति त्रिह-
विःकण्डनकर्त्री पत्नीं हविषः कण्डनकर्तारमग्नीधं वा कण्डनार्थमाह्वयति । अत्र
वाधर्गुयज्ञमानयोर्वाग्विसर्गः । यस्मिन्कालेऽधर्गुहविष्कृदेहोत्याह्वयति तस्मिन्नेव
काले सहैवाग्नीध्रः कुक्कुटोऽसीति (१.१६.) मन्त्रेण शम्यया द्विर्दृषदं कुट्टयति .
मन्त्रावृत्तिः . उपलां शम्यया एकवारं कुट्टयति अनेनैव मन्त्रेण । तदनन्तरं पत्नी
वा आग्नीध्रो वा कण्डनं करोति . वितुषीभूतेषु त्रीहिषु अधर्गुर्वर्षवृद्धमिति (१.१६.)
मन्त्रेण हस्तेन शूर्पं गृह्णाति . ततः प्रति वा वर्षवृद्धमिति मन्त्रेण कण्डितं हवि-
रुलूखलमध्याद्विनिष्काशय तूष्णीं शूर्पं निदधाति . ततः परापूतमिति (१.१६.)
मन्त्रेण शूर्पेण निष्पुनाति तुषान्पृथक्करोति . ततोऽप उपस्पृश्य वायुर्व इति (१.१६.)
मन्त्रेण तण्डुलानकण्डितांश्च विविनक्ति पृथक्पृथक्करोति . ततः कण्डितान्निधा-
याकण्डितान्पुनरुलूखलमध्ये प्रवेश्य कण्डनं कृत्वा पुनर्निष्काशय शूर्पं कृत्वा तुषा-
न्यथक्कुर्यात् . ततः सर्वास्तुषानपहतमिति (१.१६.) मन्त्रेणोत्करदेशे निरस्येत् .
अत्र शाखान्तरेषु पुरोडाशकपालेनाधः कृत्वाजिनमिति कणवन्निरसनमुक्तमस्ति ।
तुषनिरसनानन्तरमुदकस्पर्शनम् . ततः शूर्पस्थांस्तण्डुलान्पात्र्यां प्रक्षिप्य देवो वः स-
वितेत्यभिमन्त्रयते तण्डुलाननामिकाग्रेण स्पृशन्विलोकयन्वा मन्त्रं पठतीत्यर्थः .
तथा चोक्तं कात्यायनेन (कर्म. ३.१.११.) स्पृशन्ननामिकाग्रेण क्वचिदालोकयन्नपि
अनुमन्त्रणीयं सर्वत्र सदैवमनुमन्त्रयेदिति । ततस्त्रिः फलीकरोति त्रिःकण्डनेन
सूक्ष्मकणिकाभ्यो वियोड्योड्ज्वलान्करोतीत्यर्थः . तच्चैवम् पूर्वं हविरुलूखलमध्ये
न्युप्य कण्डनं कृत्वा निष्काशय शूर्पेण निष्पूय कणान्निदधाति . एवमेव वारद्वयं
कर्तव्यम् प्रतिफलीकरणं च कणानिधानं कर्तव्यम् ॥ ॥ ततः पेषणोपधाने
सह भवतः . तत्र विरोधाद्धर्गुः पेषणं करोति अग्नीच्च कपालोपधानम् . तत्र
सूत्रक्रमेण प्रथमं कपालोपधानमुच्यते ॥ तत्राग्नीत्प्रथमं कपालानि प्रक्षालयति ।
तैत्तिरीयसूत्रे अथैतानि कपालानि प्रक्षालितानि जघनेन गार्हपत्यमुपसादय-
त्यष्टौ दक्षिणत एकादशोत्तरतो जघनेन गार्हपत्यमुपविश्य धृष्टिमादत्ते धृष्टिर-
सीति . अतो गार्हपत्यस्य पश्चादुपविश्य कपालोपधानं कार्यम् वचनात् . तत्र